

Handwritten signature

2016 FEBR 02.
FK/360
E! BZS! 2016.07.02
24

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

„veszprémi várbörtön”

megyei értéktárba történő felvételéhez

VESZPRÉM MEGYEI ÖNKORMÁNYZATI HIVATAL	
Érkezett:	2016 FEBR 02
Szám:	04/91/2016 Mell.:
Előszám:	Ügyintéző: <i>Adorjány Zs.</i>

Készítette:

Handwritten signature
dr. Jagudits Katalin

Veszprém, 2016. január 26.

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve: Veszprémi Törvényszék

2. A javaslatot benyújtó személy adatai:

Név: dr. Némethné dr. Szent-Gály Edit Katalin, a törvényszék elnöke

Lévelezési cím: 8200 Veszprém, Vár u. 19.

Telefonszám: 06-88/577-500

Emailcím: elnok_veszprem@veszpremit.birosag.hu

A kapcsolattartó személy adatai:

Név: dr. Jagudits Katalin bírósági titkár

Lévelezési cím: 8200 Veszprém, Vár u. 19.

Telefonszám: 06-88/577-500

Emailcím: jaguditsk@zirc.birosag.hu

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: a veszprémi várbörtön

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

agrár- és élelmiszergazdaság

ipari és műszaki megoldások

természeti környezet

egészség és életmód

kulturális örökség

turizmus

épített környezet

sport

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye: Veszprém

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

települési

tájegységi

megyei

külhoni magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

A veszprémi várbörtön épülete Veszprém szívében, a várhegy nyugati oldalán helyezkedik el. Míg a középkorban a veszprémi várfal tövében kialakított üregekben őrizték a rabokat, addig 1723-ban már törvény írta elő a megye számára, hogy egyéb funkciók mellett állandó épületben biztosítsa a foglyok elhelyezését. A régi megyeháza épülete 1754 és 1763 között épült meg. A megyeház földszintjén három, közvetlen világítás és szellőzés nélküli „carcer”-t, a pincszinten ajtó és ablak nélküli, körülbelül 60x60 cm-es búvónyíláson megközelíthető üregekben további cellákat alakítottak ki. Az 1793-ban kezdődő átépítést, börtönbővítést csak az igazgatási tevékenység során használt további földszinti helyiségek elvonásával tudták megoldani, ezért a megyeház szűkössé vált. A helyhiány orvoslására, az épület korszerűsítésére és átépítésére több terv is született, melyek közül végül a régi megyeháza mögött, a nyugati várfalon kívül bővített, ötszintes épület ötlete valósult meg. A ma is önálló épületszárny 1853-ra készült el. A bírói hatalom gyakorlásáról szóló 1869. évi IV. törvénycikk az igazságszolgáltatás és a közigazgatás szétválasztását rendelte el, mellyel az addig a vármegye fennhatósága alatt működő fegyházak felügyelete 1871-től az

ügyészség irányítása alá került. Az új megyeházát 1887-ben avatták fel, a régi megyeházát pedig a törvényszék vette használatba. Az igazságszolgáltatási feladatok ellátását az akkori épület méretei nem tették lehetővé, ezért 1901-ben Wagner Ödön tervei alapján újabb bontási-építési munkálatok kezdődtek. Végül 1906 augusztusára elkészült a törvényszék és a börtön máig fennálló épületegyüttese.

Az épület az átadását követően egészen 2003 májusáig – az ország egyik legrégebbi börtönépületeként – büntetés-végrehajtási intézményként működött. 2003-ban az egykori várbörtönből a fogvatartás szempontjából lényegesen kedvezőbb körülményeket biztosító épületbe költöztették a terhelteket, s az üresen maradt több szintes épület vagyongazdálkodási jogát a megyei bíróság kapta meg.

Az épület úgynevezett -1. és -2. szintjét a törvényszék irattározási célokra hasznosítja, a -3. szint körülményei azonban az ítélkezési funkciók ellátására még közvetve sem voltak alkalmasak. A törvényszék vezetése kereste a hasznosítás egyéb módját, így merült fel a műemlék jellegű épület kiállítási célokra történő hasznosításának gondolata. A védett építészeti környezetben található várbörtön magas színvonalon történő bemutatása a nagy múltú, többek között Veszprém megye történelmét és régészetét kutató Laczkó Dezső Múzeum munkatársainak szakértelmét és tudását igényelte. A törvényszék - hosszas előkészítést követően - 2015. április 27. napján kötött együttműködési keretmegállapodást a Laczkó Dezső Múzeummal az egykori várbörtön -3. szintjének múzeumi-kiállítási célokra történő kialakítására. A szerződő felek elsődleges célja, az "Élet a mínusz harmadikon – várbörtön a 21. században" című kiállítás 2015. május 6-i ünnepélyes megnyitójával valósult meg.

A tárlatban jelenleg látható egy Mindszenty József-émlékszoba, a fogvatartottak életét és a várbörtön történetét bemutató kiállítási egység, a „Bakonyi betyárok a pandúrok kezén” című bemutató, továbbá megtekintetők a cellák, a börtönkápolna, az őrtorony, a parancsnoki szoba és a vizesblokk. Emellett interaktív filmvetítés is várja a látogatókat. 2015. október 23-án ünnepélyes keretek között nyílt meg az 1956-os kiállítási egység, amelyben egy egykori börtöncella Brusznai Árpád középiskolai tanárnak és '56-os mártírnak állít emléket, az ún. Könnyek Szobája a forradalom áldozataira emlékeztet, a harmadik cella pedig a forradalmat követő megtorlás kapcsán a Veszprém Megyei Bíróság udvarán 1967-ben végrehajtott utolsó kivégzést és annak előzményeit mutatja be.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

A veszprémi várbörtön az ország egyik legrégebbi börtönépülete, amelynek története szorosan egybeforrt a magyar igazságszolgáltatás és a Veszprémi Törvényszék múltjával. A veszprémi vár szerves része a Vár u. 19. szám alatt található, jelenleg helyi védelem alatt álló törvényszék és várbörtön, mely utóbbi új vonzerőt jelent a -3. szinten kialakított, bárki számára látogatható kiállításnak köszönhetően.

A törvényszék és a múzeum közötti kooperáció eredményeként megvalósult kiállítás teljesen egyedi, unikális program, amely számtalan lehetőséget kínál mindkét intézmény számára, jelentős mértékben hozzájárulva a múzeum, illetve Veszprém városának turisztikai és ismeretterjesztő, valamint a törvényszék, illetve az OBH elnöke által kitűzött stratégiai célok - a Nyitott Bíróság program, a nem igazságszolgáltatási szervekkel történő együttműködés fejlesztése, valamint a bírósági történelem bemutatása és a hagyományápolás - megvalósulásához.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

- BALASSA László: A veszprémi börtön építéstörténete. In Műemlékvédelem 49 (5)/2009.
- BALASSA László: Veszprém. Medicina Könyvkiadó Rt., Budapest, 2006.
- BALASSA László: Veszprém várnegyed. Pannon Nyomda, Veszprém, 2009.
- BALASSA László és KRALOVÁNSZKY Alán: Veszprém. Medicina Könyvkiadó Rt., Budapest, 2006.
- DR. LUKCSICS Pál és DR. PFEIFFER János: A veszprémi püspöki vár a katolikus restauráció korában. Egyházmegyei Könyvnyomda, Veszprém, 1933.
- GUTHEIL Jenő: Az Árpád-kori Veszprém. Monográfiák és forráskiadványok Veszprém történetéből 1., Veszprém, 2008.
- HUNGLER József: A török kori Veszprém. Monográfiák és forráskiadványok Veszprém történetéből 2., Veszprém, 2009.
- KRALOVÁNSZKY Alán: Újabb adatok Veszprém és Székesfehérvár településtörténetéhez. In A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 17/1984.
- LITKEI-SZABÓ Anita - VARGA Erika - NÉMETH-EGRY Emőke: Rejtett kincsek – A veszprémi várbörtön története. Veszprémi Törvényszék, 2014.
- <http://www.ldm.hu/hu/kiallitohelyek/varborton>

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: ---

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképei
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet

Cím: 8200 Veszprém, Külső-Kádártai út 12. Tel: 88/591-570 Fax: 88/620-536
E-mail: veszprem.uk@bv.gov.hu

Szám: 30533/0/1224/1/2015.

Tárgy: Várbörtön felvétele a Veszprém
megyei értéktárba

Veszprém Megyei Önkormányzat Közgyűlésének Veszprém Megyei Értéktár Bizottsága

Vörösmarty Éva
Elnök Úrhölgy részére

Veszprém
Megyeház tér 1.
8200

Tisztelt Értéktár Bizottság!

Alulírott, Németh Éva bv. ezredes, mint a Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet (székhely: Veszprém, Külső-Kádártai út 12.) állományilletékes parancsnoka nyilatkozom, hogy a Veszprémi Törvényszék (képviseli: Dr. Némethné Dr. Szent-Gály Edit Katalin elnök) javaslattevő által a veszprémi várbörtön nemzeti érték megyei értéktárba történő felvételére vonatkozó javaslatát támogatom.

Indokolás

Veszprém város börtönének gyökerei – az első írásos emlékek szerint - az 1600-as évekre nyúlnak vissza.

Veszprém vonatkozásában egy 1627-ből származó névjegyzékből szerezhetünk tudomást arról, hogy a veszprémi várban volt tömlőc, feltehetően a várbörtön udvara alatt.

Az 1810-es földrengés Veszprémben, különösen a vár épületeiben komoly károkat okozott. Mivel a vármegyeház újjáépítésére nem volt lehetőség, kisebb javításokkal tovább funkcionált. 1828-ban az új megyeház tervei elkészültek, amely alapján a várhegy nyugati oldala mellé elkezdtek építeni a börtönt. Mélységében tagolva, a körlet három szintje 1858-ra készült el.

A teljes törvényszéki épület a mai Vár utca 19. szám alatt 1905-re épült fel, otthont adva a Megyei Bíróságnak, és 2003. május 24-ig a Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetnek is.

Az épület megépítése óta kisebb átalakítások kivételével nem történt szerkezeti változtatás, 2003-ig az ország egyetlen funkcionáló várbörtöne volt.

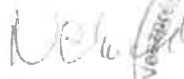
Az épület különlegességét – annak funkciója mellett - a szikla oldalába történt elhelyezés adja: az udvar felől két szint, a Jókai utca felől öt emelet látható, amelyből az alsó három egyik oldalról a föld alatt helyezkedik el.

Ez a kialakítás országosan egyedülállóvá tette a börtönt, népszerűségét mutatja, hogy intézetünk hazai és külföldi szakmai delegációi egytől-egyig igénylik annak megtekintését.

A 2003-ban bezárt intézmény nem csupán városi és megyei, de országos szinten is a büntetés-végrehajtás történetének egy izgalmas fejezete volt, ennek méltó kifejezése a megyei értéktárba történő felvétel kezdeményezése, melyet örömmel üdvözlök és támogatok.

Veszprém, 2015. november 30.

Tisztelettel:

Németh Éva bv. ezredes
Bv. főtanácsos
intézetparancsnok

Záradék:

Készült: 2 példányban (1 pld. 2 lap)

Kapják: Irattár

Címzett

Dr. Márfi Gyula
veszprémi érsek

Szám:4300-1/2016.

8201 Veszprém, Vár u. 18. Pf.109.
Telefon: 88/ 426-088
Telefax: 88/ 426-287

**a Veszprém Megyei Önkormányzat Közgyűlésének
Veszprém Megyei Értéktár Bizottsága
részére
Veszprém
Megyeház tér
8 2 0 0**

Tisztelt Értéktár Bizottság!

Jelen soraimmal kijelentem, hogy a Veszprémi Törvényszéknek (képviseli: dr. Némethné dr. Szent-Gály Edit Katalin elnök) a veszprémi várbörtön nemzeti érték megyei értéktárba történő felvételére vonatkozó javaslatát **támogatom.**

Indokolás

Egyetérték Németh Éva bv. ezredes, jelenlegi intézetparancsnok írásával, magam is úgy tudom, hogy a volt veszprémi várbörtön a maga nemében egyedülálló épület: sziklára épített, illetve sziklába vájt alkotás, amely a Vár utca felől kétszintes, a Jókai utca felől pedig ötszintes intézmény, az emeletek -3-tól + 2-ig terjednek.

Az építmény eszmei értékét számomra elsősorban az jelenti, hogy olyan (szenteknek is tekinthető) hősök is szenvedtek benne, mint Mindszenty József veszprémi püspök-elődöm, aki esztergomi bíboros-érsekként világszerte ismert és elismert személyiség volt, valamint Brusznjai Árpád vértanú-tanár és 56-os forradalmár társai.

Kérésemet megismételve maradok tisztelettel:

Veszprém, 2016. január 14.

Márfi Gyula

Dr. Márfi Gyula
veszprémi érsek

Veszprém Megyei Jogú Város
Polgármestere

Vörösmarty Éva,
a Veszprém Megyei Önkormányzat Közgyűlésének
Veszprém Megyei Értéktár Bizottsága elnöke
részére

Veszprém
Megyeház tér 1.
8200

Tisztelt Értéktár Bizottság!

Alulírott Porga Gyula ezúton nyilatkozom, hogy a Veszprémi Törvényszék (képviseli: dr. Némethné dr. Szent-Gály Edit Katalin elnök) javaslattevő által a veszprémi várbörtön nemzeti értékek megyei értéktárba történő felvételére vonatkozó javaslatát támogatom.

Indokolás

Veszprém város várbörtöne egy olyan érték, ami a Veszprémben élők valamint a Veszprémbe látogatók tudását és ismeretét egyaránt bővítheti. Az épületben található „Élet a mínusz harmadikon, Várbörtön a 21. században” című állandó kiállítás nem csupán a várbörtönről, mint épületről és érdekességről szól, hanem több izgalmas témát mutat be. A tárlatban látható egy Mindszenty József-emlékszoba valamint a fogvatartottak életét és a várbörtön történetét bemutató kiállítási egység is.

Térben és időben is különleges sétát tehetünk a várbörtönben, mely helyhez több legenda is kötődik. Középkori eredetű várfalat és ehhez kapcsolódó épületmaradványokat rejt a huszadik századi beton, a múlt rejtett kincseinek bemutatása szempontjából is kiemelkedő jelentőségű emlékműről van szó. A feltárt kincsek bemutatása mellett a jövőben további kutatások lehetősége is biztosított.

Veszprém Megyei Jogú Város
Polgármestere

A teljes törvényszéki épület a mai Vár utca 19. szám alatt helyezkedik el, így a törvénykezés rekonstrukcióját követően a várbörtön falain belül összekapcsolódhat múlt, jelen és jövő. Mindezek alapján a veszprémi várbörtönt a nemzeti értékek Megyei Értéktárba való felvételére érdemesnek és indokoltnak tartom.

Veszprém, 2016. január. 15.

Porga Gyula

Dátum: 2015. 12. 14.
Tárgy: Támogatólevél
Hiv. sz.:
Mell.:
Ikt. sz.: 121- 1 / 20 16.
Ügyintézőnk: Szántó Attila igh.

Laczkó Dezső Múzeum
8200 Veszprém, Erzsébet sétány 1.
Titkárság: Török Ignác u. 7.
Levélcím: 8210 Veszprém, Pf. 1032
tel.: +36 88 788 191/21
fax: +36 88 426 081
titkar@ldm.hu
www.ldm.hu

Vörösmarty Éva,
a Veszprém Megyei Önkormányzat Közgyűlésének
Veszprém Megyei Értéktár Bizottsága elnöke részére
8200 Veszprém Megyeház tér 1.

Tisztelt Értéktár Bizottság!

Alulírott S. dr. Perémi Ágota ezúton nyilatkozom, hogy a Veszprémi Törvényszék (képviseli: dr. Némethné dr. Szent-Gály Edit Katalin elnök) javaslattevő által a veszprémi várbörtön nemzeti érték megyei értéktárba történő felvételére vonatkozó javaslatát támogatom.

Indokolás

A veszprémi várbörtön – 3. szintjén létrejött kiállítás, az épülettel és annak adottságaival, elhelyezkedésével, jelentős kulturális értékkel bír. Fontos szerepet tölt be egyrészt a veszprémiek számára a történelmi visszaemlékezés szempontjából, másrészt az iskolai oktatáson kívüli foglalkozások tekintetében. Kiemelkedő szerepe van továbbá a Veszprémbe érkezők számára bemutatható „turisztikai látványosságok” körében is. Az egyes történelmi korszakokhoz köthető és bővülő állandó kiállítás mellé, időszaki tárlatok bemutatása is szerepel a Laczkó Dezső Múzeum terveiben. A fentiek fényében tehát, jó szívvel tudom támogatni a kezdeményezést.

K.m.f.

S. dr. Perémi Ágota
múzeumigazgató

HOZZÁJÁRULÓ NYILATKOZAT

Alulírott **dr. Némethné dr. Szent-Gály Edit Katalin**, ~~mint a~~ Veszprémi Törvényszék elnöke nyilatkozom, hogy a "veszprémi várbörtön" megyei értéktárba történő felvételére vonatkozó javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek felhasználásához hozzájárulok.

Veszprém, 2016. január 26.

dr. Némethné dr. Szent-Gály Edit Katalin
a Veszprémi Törvényszék elnöke

